

(Политика, 08.07.2009)

Модел по коме послују банке у Србији (и Румунији) неодржив је, и то сви знају, али се овај проблем мора решавати поступно. То је кратка дијагноза из недавног интервјуа Марека Белке, директора европског одељења Међународног монетарног фонда (ММФ). Оно што по Белки сви знају, само је за Србију тајна.

ММФ је одједном прогледао и уочио драматичне проблеме у финансијском систему Србије. То се понајвише односи на експлозивни, неодговорни раст приватног задуживања, као и на чињеницу да се привреда и грађани задужују у девизама, и да су зато изложени огромном курсном ризику. Систем је био одржив само док је курс динара почивао на продаји државне имовине и на инозадуживању. Светска економска криза је показала лудост таквог модела.

ММФ можда жели да поступно реши проблем неодрживог српског банкарског модела, али концепт решења који се назире превише личи на онај који је и довео до краха српске економије.

У склопу новог аранжмана са ММФ-ом, држава ће се задужити за нове три милијарде евра како би се зауставило повлачење капитала, колапс девизног тржишта и пропаст банака. Смисао ове позајмице је да обезбеди девизну ликвидност Србије и да увери инокредиторе да Народна банка (НБС) има довољно резерви да брани курс динара када он поново буде под притиском. Банке ће имати сигурност да новац из Србије могу повући када то пожеље, па нема потребе да сада журе. НБС ће одржавањем прецењеног курса индиректно субвенционисати кредите и профите банака. Трошкови неодрживог банкарског модела биће тако преваљени на буџет Србије.

Да би се банкарски капитал задржао у Србији, није довољно само наставити са политиком прецењеног динара. И домаће каматне стопе се морају одржавати на високом нивоу.

НБС ће, као и до сада, под изговором антиинфлационе политике, референтну каматну стопу држати на нивоу који задовољава банке и њихове каматне апетите. И држава помаже исти процес позајмљујући новац од домаћих пословних банака како би финансирала бујајући буџетски дефицит. Каматна стопа коју држава плаћа је галантна, па на тржишту новца она конкурише привреди и својом тражњом подиже каматне стопе. Уместо привреди, банке пласирају новац држави и НБС. Динар кредита који је отишао држави, динар је мање за привреду.

Из угла банака, то је сјајна политика. Упркос општем привредном колапсу, финансијски сектор је и у првом кварталу ове године забележио велики раст. То је јасан симптом финансијске патологије.

Примарни задатак ММФ-а је да штити интересе поверилаца, па ће и у августу снижавање буџетског дефицита бити њихов кључни захтев. Да би могла да отплаћује кредите које сада олако узима, држава мора радикално смањити буџетско трошење и велики део буџетских прихода усмерити за отплату дугова. То неће бити довољно, па се штедњи државе, упркос општој немаштини, морају придружити и грађани. Та штедња је одавано морала почети.

Држава би морала укинути кредите са валутном клаузулом – бар за грађане. Исто тако, морали би се укинути кеш кредити, као и задуживање путем кредитних картица. Ови кредити са астрономским каматама наносе огромну штету грађанима и економији и служе искључиво интересима банака. Држава не може мирно посматрати ово самосатирање грађана, јер ће се на крају део рачуна испоставити њој, управо онако како се то данас догађа.

НБС би требало да обори референтну каматну стопу. Инфлаторни ефекат би био минималан. Банке би повукле новац пласиран код НБС, али га не би дале ни привреди, ни грађанима, јер је солвентних дужника све мање. Новац би вероватно напустио Србију, девизно тржиште би било под притиском, али НБС има довољно резерви да овај удар неутралише на нивоу курса на коме то жели. На овај начин Србија би се само ослободила новца који ничему не служи, и макар мало смањила спољни дуг и каматни терет.

Економски проблеми Србије су структурни а не конјунктурни, и неће нестати када се светска криза оконча. Применом терапије коју данас прописује ММФ, уз политику

високих камата и прецењеног динара, укупан спољни дуг Србије (дуг државе и приватног сектора) у наредне две године прећи ће ниво од 90 одсто бруто домаћег производа. Србија ће тако ући у стање перманентне дужничке и економске кризе, а будућност ће бити још безнаднија од садашњости. Србија мора почети да решава своје структурне проблеме, а банкарски систем је њен најдуже скривани проблем.

финансијски консултант